

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Советинин болгаш Министрлер Чөвүленинни органы
№ 234 (6565), 1966 ч. октябрь 4, вторник | Өртөз 2 көп.

КОЛЛЕКТИВТИҢ УДУРТУР ӨЗЭС

Партия эге организациязы — партияның массалар-биле харылзааның кол ээсөөсү. Эге организация болза партияның политиказын болгаш унутуру турар шийирлерин амыралга тайылбырлап, ону амыралга боттандырар талазы-биле боттук амыл-херекче бодунуң коллективин мобилизациялап, пропаганда болгаш агитация амылын чорутуру турар. Амылчы чоннарың бугу-ле массалыг организацияларын партия база-ла эге организацияларын даямчыштыр удурутуп турар. Эге организация ынчангаш коллективте удуруткучу ээс болур.

Будурулгеге болгаш кедээ ажил-агыга амы үнүң кол утка-шынары будурулгучу күштерин бугу тала-биле хатжудер болур. Ынчангаш партия эге организациязы бирги ээлчеге бодунуң коллективинин будурулгеге ажил-чорудулгазын хайгаарар. Он оңу боттандырада, эртемин болгаш практиканың дуржулгазын даяныр, тускай эртеминилериниң база будурулгени эки билер кижилериниң санал-аналдарын өөренип көөр, коллективти демократтыг үндэниге удурутуп. Бо талазы-биле Чазана автоажыл-агының партия эге организациязы сөөлү үдө эки амылдар турар апарган. Оң бюроз болгаш секретары эш Ветешеник чаа беш чылдың эгизинде коллективтиң мурнунда салдыган сорулганы кижилерге ылаптыг тайылбырлап, будурулгеге участстварына коммунистерниң күжүң шын хувааган болгаш дааскан амыл дээш кижилер бугурунчу харысалгазын бедиктен. Партияның бугу коммунистерниң доктаамал болуп турар хуралдарына организациязы болгаш идеология амылчы айттырларын чугаалап, ону будурулгеге сорулгаларын чедикшииниң шийирлеринге дүүштүрүп келген. Чүш сөөртүлгезин тускайыткан бригада аргазынча шийирликтен. Мында социалист чарышты организациялап турары улам төдөргай апарган. Оң түңүлүнде АТА хомулаңгай тургандың мурнакчы деңгемге көдүрүлгөн. Коллектив төс айлар планын бугу көргүзүлгөргө күөсеткен.

Партияның бугу организацияларының ыдыктыг хүлээлгезин болза кижилер дугайында, аларның күш-ажылының болгаш амыралының байдалын доктаамал экинчилер дугайында, аларның материалдыг чаагай чоруну, культурулгеделин, билин бедиктер дээш үргүлчү сагыш салыры болур. Коллектив бугурунде партия эге организациязы шак ынчаар эки амыл-даан турарын коммунистерниң өтөт-сөөгүлүмдүг хуралдары шыңгыы мөргөтүр.

Чамдык парторганизацияларда ажил дыка четпес. Эге организация амылы оң секретарының инициативинден, идеологиядан дыка хамааржыр. Ынчаарга Ан-Довуратка № 60 автобазада парторганизация секретары турган эш Сергеев боду инициатива чок амылдар, наарларның чуртта-талга-амыралынын, өөредилгениң дугайын сөөгүлүмдүг келген. Четпестер-биле оң демисиле ишканалар турган. Будурулгеге база кижизинде амылдарында четпестер мында чөгүрү үзүмдө чалаттынмайып келгени ынчангаш таарылга эвес.

«Тере-Хал» колхозтуң партия организациязы артельдиң баштаар чериниң амылын контролдоор болгаш улап башкаар хүлээлгезин дөңдөм көшкөн боттандырып турар. Ынчангаш ол колхозтуң ажил-агында улук четпестер илереп турар апарган.

Парторганизация бугуру боду өнзөгай шынарлыг. Улетпур будурулгезинде эге организация бирги ээлчеге күш-ажылдың будурулгучу эсүүн, техниктиг депшичеге боттанды, коллективтиң планын оңаалдары болгаш социалист хүлээлгелери чугааган күөсеттинген турзун. Продукцияның шынары бедиктен дээш сагыш салыр алар. Ынчаарга ол сорулгалары херекке албай, коллективти өлчө башкаарып шыдаарын турар парторганизацияның кижизинге Төмүнүң амырал хандырылга комбинизиниң партия эге организациязы кирип турар. Бо комбинаттың амылы сөөлү үдө сандаран.

Чаза черлерде парторганизациялар кедээ ажил-агы продукттарын кавуаларында, оң бот-үзүм чигидеринче, ажил-агының экономиказын быжылгаарың, будурулгениң бугу адырлары орулгалыг болурунча сагыш салыр хүлээлгелиг. Ынчангаш кедээ ажил-агының улам ыңай хөгжүдөр талазы-биле сөөгүлүмдүг хемчеглерни амыралга боттандыраары кедээниң парторганизацияларының, аларның удуруткучуларының күженишинден, туруштуудан, билдиринден болгаш массаны организа-тап билдиринден хамааржыр. Бо талазы-биле Барыын-Хемчин районнуң «Большевик» колхозу партия организациязы, оң бюроз дээр амыл-дап келгени айтыса чөгүрү. 1964 чылдан бээр ол колхозтуң экономиказы көргүзүлгөргө депшичеге талазынча өзүп келген. Ол болза коллективизм кижизинде болгаш будурулгеге амылын шын холбаштырып келгенинниң түңүлү болган.

Партияның болгаш чазаттың директиваларын бугу амылдарчылар канчаар күөсөдүр турарын парторганизация контролдоор хүлээлгелиг. Будурулгеге, садыг черлеринде, колхозтарда, совхозтарда партия организация-лары администрацияның ажил-чорудулгазын контролдоор эргелиг. Албан чериниң партия организациязы аппараттың амылын экинчилеринге боттук салдар чедир, амылдарчыларны дааскан херек дээш бедик харысалгалыг болур чорукка кижизидер, күш-ажыл чорукун быжылгаар хүлээлгелиг. Бюрократизм болгаш амыл чылдыр чорукка уду демисежир, амыл-дың бедик культурузы дээш, чонунуң өөгөлдө-хөгжүлгелерин хандыраар дээш демисиле олар чорудар. Өөредилге черлеринде, школаларда парторганизация ханы болгаш быжыг билгил-биле өөреникчилери, студентилери чепселээр, чуртка келер үнүң идегелдиг надрларын белеткел бээр дээш амылды хайгаарар.

Мынчангаш партияның ажил-чорудулгазының кандыг-даа талазын алырга, эге организациялар улук ролду ойнаар, коллектив бугурунчу мурнунда салдыган сорулгалары чедикшииниң шийирлеринге баш-талчы ролду күөсөдүр, коллективтиң удуруткучу ээс болур.

Партия организациязы — коммунистерниң сырый каттыгылгазы, иде-пелин база мөдөөлүдүн-биле күштүг. Чурум чок чоруктар-биле демисел «Тес-Хем» совхозтуң партия организациязыга көшкөн чоруп келген. Ара-галар, нинтиңиң көрүм-чорукун үрүз чорум ында коммунистерниң бешин аразында бар. Чангыс аай, быжыг чоруп дээш демисежир коммунистерниң хуралы ол парторганизацияның бюрозундан шыңгыы мөргөзүн чөлдө чөптүг.

СЭП-нин хоором, районнары илереп турар четпестерни чалыды-рың, партия эге организацияларын быжылгаарың, ажил-агы, культу-ра тургузуушкунуң аларның ролун улам бедиктеринче кол кичээниңиң угландыраар, аларга даянып амылдар ужурутуп.

КОЛ ЧҮВЕ—КИЖИЛЕР-БИЛЕ АЖЫЛ

В Ц С П С-тин пленумунун доктаалы

Профессионаллар Эвилелериниң Бүгү-өйлөп Төп Чөвүленинги 60 чылдан сентябрь 27—28 хүнеринде болуп эртен X пленуму «Профэвилелериниң организациячы амылын күш-тедилер дугайында» доктаал үндүргөн. Профэвилелер органи-зацияларының амылы улам тоза апарганын пленум демдег-лээн. Коллективтиң удуруткучу принциптерин, профэвилел демократиязының негелдерин улам долур боттандырып тур-ар. Профэвилел органдарының удуруткучу кадрларын составы экижээр, активтиң хүрөөлөң өскөн.

Будурулгени планнаарын сайырагайжылар болгаш эконо-миктиг илги бериникин күштелдирер талазы-биле пар-тияның төдөөлүг хемчеглерин күөсөдүрүңге профэвилел органи-зациялары илгелдейл кижир турар. Ажил-агының өргө-лөөн социаларының чаз тургузууга таарыштыр Бүгү-өйлөп доктаалы социалист чарышын организациялап, коллективти керээлер чарышын чуртун эскерткен, аларның уту-ту-камы экижир турар.

Профэвилел чөвүлелери болгаш комитеттери СЭКП-нин XIII съездинин шийирлерин калбак пропагандалап, амылчы чоннарының политиказын болгаш культу-техниктиг дегисин билер, күш-ажылды коммунисттиң ээс-өөрүнө оларны кижизидер талазы-биле амыл чорутуп турар. Күш-ажылды сагыла-чуртуну быжылгаар талазы-биле хей чүл-дер кылдынып турар.

Ынчалзажок профэвилел организацияларының ажил-чорудулгазында ам-даа улук четпестер бар, ол чорук алаан черге-анике организациячы амылын кошкыа-биле тайылбырлап-тар деп доктаалга чуталаар турар.

Чамдык фабрика-заав болгаш чер-чер комитеттери буду-рулгелерин болгаш организацияларын өнзөгай байдаларын барымдалаарың ажиллап, активте четпес даянып, пех коми-теттерин, профэвилелдерин, доктаамал комитеттерин, амылчы чоннарының чаз тургузуушкунуң хемчеглерин чөлдө удурутуп турар. Будурулгелериниң, туугуларын, албан черлериниң мур-нунда турар аң чутула сорулгаларын шийирлеринче проф-

эвилел организацияларының талазында чамдыкта чөгүрү ки-чээлгей салдымайып турар.

Профэвилелдериниң дыка хей фабрика-заав болгаш чер-чер комитеттери будурулгени, амылчыларын болгаш ала-бай-хаакчыларын күш-ажылының база туртталгазын ай-тырларын шийирлээрде оларга тыпыш берген эргелерин долур ажылгаарын турар. Күш-ажыл хоойлуун үрөп турары-нын фактыларын олар өвөрбайып турар, күш-ажылының кам-галазын болгаш техниканын айым чок болур чорун экижи-леринге чөгүрү принципталыг болгаш чүткүлдүг болбайн тур-ар, амылчы чоннарың дүрүм өзүгээр эргелерин камгалаар дээш амылчы база-ла четпес чорудуп турар.

Профэвилелдериниң төп, дыка хей республика, край, об-ласть комитеттери болгаш чөвүлелери ажил-агының өргө-лөөн башкаарынын чаа байдалдарына амылын ам-даа четпес таарыштыр тургузуу ап турар деп пленум демдегелен. Проф-эвилелдериниң эге организациялары-биле оларның харылаа-мы кошкыа, фабрика-заав болгаш чер-чер комитеттериниң амылын дуржулгазын кошкыа өөренип турар, аларга эрге-жок чүтүлэ дузаны чедирбей, хуралдарга хандыкшып турар.

Организациячы амылы сайырагайжылары — профэвилел-дериниң комитеттериниң болгаш чөвүлелериниң аң чутула сорулгалы болур деп пленумун доктаалында чуталаар турар. Профэвилел организацияларының амылын чедикшииниң болуру хамыктың мурнунда эге организацияларын амылы-ның дегисинден хамааржыр.

Организациячы ажил-чорудулга улус ажил-агының хөгжү-лөриниң сорулгаларын шийирлээринге профэвилелдериниң өзүп турар ролунга дүүшкөн турары, күрүнө планнарын ажиллап кылырынга болгаш күөсөдүрүңге, будурулгени өргө-лөөн башкаарыңа, амылчыларын болгаш албан-хаакчы-ларын күш-ажылың база амырал-туртталгазын организа-тарыңа, амылчы чоннарың ортуңга кижизидикти амыл-чы күштелдиреринге улам илгелдейл кижилге эргежок чу-гула.

Профэвилелдериниң организациячы амылын кол сорулгазы — беш чыл планын чедикшииниң күөсөдүр, экономиктиг по-литиканын талазы-биле партияны амылдар кылган при-циптерин боттандыраар дээш амылчы чоннарың чогазык-чы инициативаны болгаш илгелдейл бедиктер болур. Улус ажил-агының улам дүргөн хөгжүлгөсүн, совет улустун чаа-гай байдалын улам бедиктеринге калбак арганы ол принциптер хандырып турар.

Профэвилел чөвүлелери болгаш комитеттери кижилер-би-ле амылчы бугу-ле хемчег-биле экижидер, будурулгени амылчы болур чорун бедиктер дээш, кол фондларын ажил-лаарын экижидер, будурулгеге күөсөдүрүңге, дегисини ажилла-га дүргөн килер, күш-ажылдың будуруткучу эсүүрүн бедик темптерин хандыраар дээш демиселге амылчы чонна-рын мөңгөөр ужурутуп.

Профэвилелдериниң организациячы амылын өрттирген амы-буру хуралдарының, хүлээп алган доктаалдарының санын барымдалаар эвес, харын будурулгени хөгжүлгөсүн, планна-рын, хүлээлгелерин күөсөдүрүңге, амылчы чоннарың амыл-чинин болгаш культура хандырылааның байдаларын экижидеринге чедип алган тозаргай түннелдерин барымдал-лап үнөөн көөр ужурутуп.

Профэвилел организацияларын Совет эрге-чагырганын 50 чылдың алдары дээш чарышты, будуруткучтарын чарык-чыларын болгаш мурнакчыларын патриотту алаңдашкын-нерин калбак-биле непертерид ужурутуп.

Совет профэвилелери амылчы массаларын ортуңга организациячы амылын күштелдирип турган. СЭКП-нин XIII съездинин шийирлерин амыралга боттандыраарга бугу-ле күжүн салыр болгаш партияны удуруткучу-биле коммунизм тургузуушкунуң херекче боттарын салгы-кынын улам көвүдөдүр дээринге Профэвилелдер Эвилел-дериниң Бүгү-өйлөп Төп Чөвүледи бузурун илгелдейл.

(СЭТА).

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ ХҮНҮН ЧАА ЧЕДИШКИННЕР-БИЛЕ УТКУУЛУҢАР!

Казахстанның бир миллиарды

Совет Эвилелениң Коммунист партиязының Төп Комитетиниң март Пленумунуң болгаш партияның XIII съездинин шийирлерин амы-ралга боттандырышкан, Казах ССР-ниң кедээ ажил-агының амыл-иш-чилери бо чылын тараа культураларын, эки дүмүдүн эстүргөш, ону ажап алырын организациязы чоруткан болгаш күрүнөгө тараа садарының планын чедикшииниң күөсеткен.

Республиканың колхозтары болгаш совхозтары чурттуң тараа нурла-арларын көвүдөдүрүңге улук салышынын кирип, күрүнөгө 16,6 ми-лион тонна (бир миллиард 15 миллион пуд) тарааны садып, 1966 чылга доктааттыган планын дына амыр күөсеткен. Мынча хей тарааны бо рес-публика күрүнөгө нажанд-даа садып көрбөз. Терзөн чурт бедик шынар-лы 14433 муң тонна ызыл-тасты алган.

Күрүнөгө тараа садарын Совет Казахстан үргүлчүлөшкөн.

ТАРААНЫ—КҮРҮНӨГӨ

РАЙОННАР	Саткан тараа тонна-биле	Планын күөсеткен хуузу
Танды	57440	191,5
Каз-Хем	23374	155,8
Бии-Хем	12585	44,9
Улут-Хем	5901	105,4
Кызыл хоорай Совети	5460	606,7
Чөөн-Хемчик	3788	75,8
Барыын-Хемчик	2544	424,0
Бай-Тайга	641	641,0
Республика нинтизи-биле	112290	187,1

Күрүнөгө аң хей тараа дузааган совхозтар: «Тийлелге» — 16585, «Ме-жетей» — 14305, дуржулга станциязы — 9538, «Кок-Тей» — 3533, «Өкө» — 2665, «Улут-Хая» — 2349, «Элегес» — 2165 тонна.

ИЗИН-БИЛЕ ДЕТКИВИШААН

Улут Октябрың чедикшиин-биле уткуур дөң социалист чарыштын озу хун келген турум-на улам кал-барып олурар. Хей-хей будурулгелер, ажил-агылар чарыкче улажып кир-ген. Социалист чарышты эгелээр № 2 АТА-нын кыйгырымын рес-побсоюзтун чоллаачылары, инженер-техниктиг амылдарчылары илги-биле деткивишаан, боттарыңа чаз хү-дөөлөдөр кирип алган.

Коллектив бодунуң бар аргаларын санап көргөш, он бир айларын пла-нын ноябрь 7-ниң бедикте күөсөдү-рин шийирлээн. Бо коллектив ол үдө чедир 200 комплект автомашина дугуларын, 12 муң литр бензинин, 500 рубльиң электроэнергияын кампап алышкан. Күш-ажылдың бу-дурткучу планга үзүр 12 хуу бе-диктер.

КЫЙГЫРЫ БОТТАНЫШКЫНДА

Республиканың кедээ ажил-агы амылдарчыларың Совет эрге-ча-гырганын беш чыл онга уткуш-тур амыл чагааны бижээр Бии-Хем районун ишчилери бо чылын төс айларын күрүнөгө эт салары-нын планын чедикшииниң күөсөт-кенер. Ол мынча, төс айларын сүт саларынын даалгасын база күөсөт-тинген. «Кызыл тараачын» болгаш «Икра» кедээ ажил-агы артельде-ри сүт саларынын чыл планнарын хуусаазын бетиңе боттандырган.

Демир-өөл Ойдунович Оюн муску-тараа ажалгазының үзүмдө боду-нуң мергелинин болгаш эрес ажил-дар чорун көргүзүп шыдаан тер-гининиң бирээм. Ол «Мөңгөй» совхозтун төлөптер болгаш ызы-мактай комбайнери Демир-өөл Оюн чүтпө бо муску сезон эгелзидеи бээр 400 га тарааны меккен. Ол бир хүн 10 га тараа мөргөргө тургаш, 15—20 ганы мезип, хүнүң норма-зын үргүлчү амыр күөсөдүр турар.

Степан Чылыбевич Комбуну — Эрин районун Нарын сес чыл школазынын башкызы.
Лина Казимировна Новоничицына — Чазананың № 1 я-ли-санын эргелектизи.

Татьяна Сергеевна Слободчиковна — чырымышкын амылдарчыларын, дээш школазын болгаш артем-шинчилел албан черлериниң профэвилел обкомунун даргазы.

Василий Думеневич Шогмалды — Тожу районун Тоора-Хем ортума школазынын директорунун оралакчызы.

«КҮШ-АЖЫЛЧЫ ШЫЛГАРАЛ ДЭЗШ» ДЕП МЕДАЛЬ-БИЛЕ
Салчак Ортунгана Борбан-нарыны — Бай-Тайга районун Мугур-Аксы сес чыл школазынын башкызы.

Зоя Федоровна Борисовна — Кызыл хоорайын улус өө-дөлгө килдинин эргелектизи.

Зоя Ивановна Журавлева — анык туристерниң респу-блика станциязын методизи.

Чукур Дупленовна Омарын — Чөөн-Хемчик районун Хо-рун-Дар сес чыл школазынын интернамыда столовазын хаб бижырыкчызы.

Геннад Дуденев Олуштаины — Улут-Хем районун Ча-Хал суурда уругтар санын эргелектизи.

„Тийлелге“ совхоз миллион пуд амырган

Кур черин «Тийлелге» совхозунун та-раажылары 60 чылын чаагай дүжүттү өстүрүп, күрүнөгө 10000 тонна тараа ду-жаар планын октябрь 3-ке чедир 16585 тонна кылдыр күөсөткөш, улук күш-ажылчы тийлелгени чедип алганар. Ол

болза бир миллион 24 муң пуд чедип ту-рар.

Совхозта ам сөөлүгү гектарларны ажаап ап турар болгаш күрүнөгө тараа садары үргүлчүлөп турар.

МУРНАКЧЫЛАРГА ЧЕДЕР ДЭЗШ

Тараалан чеп болур Танды райо-нуң ажил-агыларын күрүнө шыгзамырыңче хүн бугу 1,5—2 муң тонна чаагай тараа үзүк чокка кирип турар. Тандычылар ам 57440 тонна тарааны күрүнө складтыңе тур-ганар.

Тарааны күрүнөгө садарының мурнуң өстүрүп «Тийлелге» сов-хоз эгелешкан. Ол ажил-агы аң хей тарааны дузааган. Ынчалза-ла «Межегей» тараажылары мурнакчыларга чедер сорулганы сал-ган. Олар ам кур черилерге ийи муң тонна четпей турар. Дуржулга станциязы, «Революцияны чалыш-кы», «Совет Россия» дүжүт ажал-дазын база-ла шалыктын чорутуп турар.

Мал, чер амыл каттай

Мал семиртпир «Сукпак» совхозтуң тараажылары сентябрь 30-ге чедир 186 тонна тарааны күрүнө шыгзамырыңче кирген. Ажил-ишчилер ач тараа ажалдамын чөлдө чедир, келер чылын дүжүлгө белеткелди калартып турар. Амы күрүнөгө че-дир ол ажил-агы 937 тонна үрө-зини уруп алган. Кедээ ажил-агы амылдарчыларын хүн октябрь 9-ка чедир үрөзүн урушкуну дооар сорулга оларын мурнунда салды-ган.

Совхозтун механизаторлары 1540 га агысты андаарган. Оларын кол амыл мал семирткелчеге ула-ган болгонда, кышталгазында бе-леткел чутула чери ээлеп турар. Ынчангаш эш Бакеевтин удуруткы туудулар, эш Булатовтин баш-тааны чутайлаачылар 6 башкын, 5 кажааны белеткелчеге.

Демир-өөл Ойдунович Оюн муску-тараа ажалгазының үзүмдө боду-нуң мергелинин болгаш эрес ажил-дар чорун көргүзүп шыдаан тер-гининиң бирээм. Ол «Мөңгөй» совхозтун төлөптер болгаш ызы-мактай комбайнери Демир-өөл Оюн чүтпө бо муску сезон эгелзидеи бээр 400 га тарааны меккен. Ол бир хүн 10 га тараа мөргөргө тургаш, 15—20 ганы мезип, хүнүң норма-зын үргүлчү амыр күөсөдүр турар.

Херээженнерниң үлүү

Чаа дүжүттүң тарааланын чамдык кезин келер чылын дү-жүлгө үрөзине хергелээр кыл-дыр белеткээр амылдарын кол-дуунда ажил-агыларын херээ-жен чон күөсөдүр турар. Ботра оларын салымышкын өзүлүг та-раажынында эвээр эвес.

Танды «Революцияны чал-ышкы» кедээ ажил-агы артель-ниң херээженнери төрөп колхоз-нуң дүжүт ажаап алышынында илгелдейл кижир турар. Кол-хозтун ам дүжүт ажаап ап турар үш трактор-хоуу бригадаларын-да доварлар кылдыр төмүлдаттыр-ган херээжен шийир тураларда доктаамал ажиллап, чуртап та-рар механизаторларга амылдың чөмчү чөгүрү үдө белеткел бе-рип турар.

Артель чаа тараалан келер чылын дүжүлгө 2600 тонна үрөзини уруп алыр сорулгалыг. Дүжүт ажаап алышынынын баштайгы хүнериндеи үрөзин белеткелди чорударын, суурга херээженнер Совет колхоз баштаар чери-биле дугурушкан, төп ша-га ийи эелчеге — амылдар кыл-дыр 10 кижизини амыл амы-ганнастаан. Оң удуруткучуна, ша-ан эргелектизи Л. М. Дорогина-ны томулаан. Бо хүнерде ша-ла амыл зайымышкын чоруп

турар болгаш хүнүң 80 тон-на амыл үрөзүн саваалаттын тур-рар.

Звеновун амылдамды тараа арылгар «ОС-4» деп 4 арылгар-тың тарааны складтарче сөөртүп чедир, боду төгөр күвөзү «АБ-93» деп маркалыг автома-шина биле кыгылган. Уешак ба-рымдалаары, бар техниканы бу-рун күчүтү-биле ажиллап тур-ган, бо бичин коллектив сөөлү хүнеринге чедир 310 тонна арбай-нын. 290 тонна кызыл-тасты эки шынарлыг кылдыр арылгар белет-келген. Ол болза, колхозтун үрөзүн белеткээр планын 23,0 хууу бооп турар. Звеновун ажил-чору-дугаагына, бир малтайыг чүөк болза, кижизин амылгына чо-гуур чөлдө көп, өчөгөдө будур амыл норманы амылгы күөсө-дир дээш тургуп турары.

Арылгарчы звеновун кел-гүнери, артельдин өскө тараа-жылары-биле бир дөңөй, кедээ ажил-агы амылдарчыларын Бүгү-өйлөп Хунуңе күш-ажыл-чы сөөлү ужуражыр дээш бот-тарын үзүмдө снажып турары колхозтун бугу тараа культу-раларга үрөзүн белеткелчини пла-нын октябрың 9-ка чедир доо-зар сорулганы салып турар. (Бистик мөр).

БЕДИКШАНАЛ

Чед чыл планын күөсөдүрүңге улус чырымышкыны бол-гаш профессионал-техниктиг өөредилге талазы-биле чедип ал-ган чедикшииниң дээш ССР-нин Дээди Советиниң Президи-уму бо чылын сентябрь 30-ге үгеп Чардын өзүгээр ССР-нин орденнери болгаш медаллары-биле улус чыры-мышкыны болгаш профессионал-техниктиг өөредилгенин хей бөлүк амылдарчылар планна.

ООН ИШТИНДЕ ТЫВА АССР-НИҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ
ЛЕНИН ОРДЕНИ-БИЛЕ

Организатор ажилдың түңнелинде

Чадаранын автожыл-агым 1965 жылда чык сөөртүгөзүнүн планын куушсаң. Чейи чылын сөөгү чылында багай ажилдааны шыкш болур болза, коллектив чаа беш чылым соругаларын канчап куушсаң деп айттырды партибюро бодунун мурунча салдырган. Ичингаш чыл түңнели партибюро хуралында чыгааша, багай ажилдык болгаш экономика талазы-биле чымыс көргүзүлгөдөн кол чыдааган болза, күш-ажыл чурумунун кош-калга, күш-ажыл чептес ор-ганизациясында база, техника ажилдаанын багында деп түң-нели кылган.

Оон соонда партия органи-зациянын ажил хуралын чыла-дырган. «Күш-ажылдык сагыла-чурумун быжыгалаар талазы-биле партия организациянын соруга-лам» деп айттырды чыгааша-кан. Ол хуралга күш-ажыл чу-румунун үрөкчидерин, арагал-а, ажилга үрей кылышкын кылып турганарын ылазыла келдирер кемчегерин алган. Шүгүмчүл-дө дымдык болган, шүгүмчүл-дө кижилер-даа бурзузун минип көргөн. Моон мурунда чамык хуралдарга чүтө удуруткуну чүтө чыгааша турган, ан аана коммунистер, ажилчылар чүтө чыгааша турган.

Шак мынд ажил чыгаа кижилерин кижизиндегилерге эки салдырды чедирген. Соон берип, минип, хуулап ап турган кижилер ол соон ээлеп шыдаан.

Ам бисте кижилер бот-боттары эки билир болгаш бот-боттарыга салгы чыгап, эки хуула-жыр алган. Эш-өөрүнү адрезин-ге шымык болгаш ак сеткилдиг шүгүмчүл байдалды экижиди-ринге, сагыла-чурумун быжы-лаарында хуулаан. Чолаачы эш Тюдешев бо-ла чурум үрей бээр

турду. Коллектив ону эе кижизин шыдаан. Ол ам коллективтин муракчы чыгаачызын апарган. Токарь эш В. Хомутон бир чыл мурунда үргүлчү ажил шагы уээр кижизин турду. Хуралдарга болгалаан шүгүмчүлдерден ол чогуур түңнели үндүргөн. Эш Хомутон ам токарьларын шүт-дө бригадирин апарган. Мындай кижилерин хей-биле көргүзүп болур. Беш чылдык бирги кварта-лымда бисте күш-ажылды са-гыла-чурумунун үрөкчидерин болуп көрбөс, чолаачылар авар-диз-даа кылбас апарган.

Парторганизациянын дара-зында болган хуралында «Чола-ачыларын тускайыткан бригада-ларын организацияга дугайын» чыгаашаган. Бүш-ажылды органи-зациянын улам экижидеринге ол хурал уушур-дуулап болган. Хоорай автобустарын чо-лаачыларын бригадиринге ком-мунист В. Филимоновту дешти-кен. Көдө чоңу хандыр авто-бустарын чолаачыларын комму-нист А. Ершов баштап кирип-кен. Чүгүн боду дужурер авто-машиналар чолаачыларын бри-гадазын В. Петров, оон эске чүк машинисттерин чолаачыларын С. Хурал-оол биле И. Золотухин олар бригадирлер берилген.

Тус-тус бригадалар хуралдары боттарынын соругаларын — бу-дургузун, сагыла-чурумун, машинист ажилдаанын айт-тырлар чыгаашап көргөн. Бригада системасын бистин шийилгенис эки түңнелик бол-ган. Чүк сөөртүгөзүнүн тоңи-километр-да, пассажирлер да-жылгын-даа ажил куушсаң деп турган апарган.

Партия хуралында техникти хандырлап чыгааша септел-генин байдалын база чыгааша-кан бис. Кол-ла чүтө болза партия ху-

ралдарында болган чыгаан, шийилдерин куушсаң эки органи-зациялар, мааа холбаш-тыр масса-политикти ажилды күштелдирер, дааскан ажил-херек дээр коммунист болгаш ажил-дакчы бурзузун харымсалгын бедидер болур. Ол талазы-биле партибюро элден кижизиникин ажилдап турар апарган.

Октябрь байрлалында алдар болдурган социалист чарыкша каттыкш, бистин транспортчу-ларыныс 1966 жылда пайдан ажыр ийи муң тонна чыкту сөө-ртүрүн, тонна-километр-даа өс-түрүн, 30 муң литр кывар чүдүлү камнап алмын хуулаан.

Хуулаа алмын, соругалар тодаралары — ажилдын эгеси-ле болбай. Ону херек кырында организатор болгаш кижизиникин ажилдап-биле быжыгалаар ууш-лут бис. Коммунистер болгаш пар-тия кижигүнү өсөс атив, агита-торлар социалист хуулаагелер-ин куушсаң коллективтин кижизиникин өсөлдөп турар. Чарышта шүтү чолаачылар бол-гаш септелчилер кирип турар.

Автожыл-агым тос айлар планын бүгү көргүзүлгө ажил куушсаң. Пландан ажыр 38,6 муң чүк дажылдаптыган.

Бистин чолаачыларымыс дужу ажаап алымышкын кирип тур-тур. Оларын ажилын дужула-галык коммунистер удурутуп чоруп турар.

Чаа беш чылды эки эгелден бо коллективтин чедикчинерин улам быжыгалаар, беш чыл пла-нын хуулаа бисте куушсаң дужу транспортчуларын бүгү хууш өсөлдөдөр — партия эки органи-зациянын хуулаагелер дээр-ин билип турар бис.

Н. ВЕТОШЕНКО,
Чадарана АТА-зынын партибюро секретары.

Беш чыл планынч талазы-биле СЭКП-ниң XXIII съездинин Директиваларында айтканы: «Ыш чы-дир комплексин ажилдаарымыс, ыштын химикте бо-лош химия-механик ажилдап кымын улуу-биле хөгжүдөргө үндөшүз, ыш, целлюлоза-сазын бо-лош ыш ажилдап кымыр улетпур будургузунч структураларын экижидерин боттандыраар».

Красноярск крайда туруп турар Макалово-Енисей улетпур чери ол негелдерге долору-биле дүшкен турар.

Ачаа целлюлоза-сазын комбинаты, эмерия-химия бо-лош гидролиз-дрожжи заводтары болгаш ыш химияны өске-даа элден будургузуге турар.

Ол комплексинч туруп турар будургузуге ам бе-зин улус ажил-агымга бараан болуп турар. Чыл бурду миллион кубометр чедир дилг материалдарын дашкаар будурдуп турар, ыш-волокно платаларын чейи болгаш өске-даа будургузуге ажилдап турар.

Ачаа механизацияны бедик деңгелде боттандыраар көрдүгөн—күчүгө радиал-кабель болгаш мостобель крандарын тургузар, чедтерге автоматтык башкарыла-ын, будургузунч шудууга аразын болгаш өскелери-даа тургузар.

Новосибирский өртөөдө дашкаар үндүрер дилг материалдарын будурп турары.

Фото Ю. БАРМИНИИ.
СЭТА-нын фотохроникасы.

ДОПУ МЕДЗЭЛЕР

Чонга саткан бараан

Кымадмн күрүне садмн өрт-нөн тос айларын планын чогуур хуулааганда куушсаң. Хоорайны садмнжылар сентяб-айда 280 муң рубльдин бараанын чонга саткан. Ол болза өртөн чылым септелбиз тургандаан 138 хуу хай.

№ 1 топ магазинчик салгыж-лары октибрда чаа бараанын сатмнжылар. Яны-бүрү мар-кын 1000 сатмнж телескоптары бо айда келер. Оларын иштинде ийги кластың эки ышарыг «Радий-ВЭФ» — 120 сатмнж, «Чай-ка» — 120, «Сигнал» — 280 сат-мнж телескоптары бар. Ол теле-визорларын хоорайнын туртак-чылары куушсаң-биле сатмнж алырар.

Демниг ажил

«Чыраа-Базис» союзтун мал-чынары кышталашкында бе-леткедиги салгыч оң хонуну чарааш, демниг күш-биле ажил-дап киришкенер. Кышталарын немей тулап болгаш сентябр 6 эсепе союзтаа ажилдап турар. Монгуш Комбуну удурткан аве-нозу Ооржак Сундуй-оол биле Монгуш Кижизин Ач-Халда кышталарын септелгенис кир-ген. Олар хураган кыжаанын сеп-те, хой кыжаанын бускап эде туштупкан, ан ача бажыкынч туштупкан киришкенер.

Шым-Базис сүт-бараан фер-мазын ажилдакчылар боттары-нч күш-биле бызаа кыжаанын иштин, даштын малгааша, кырын дугаан. Хорум-Даг фер-мазын ишчилер кышталаш-кында эки белеткенер. Олар 100 тонна септеген белеткен, 60 тонна саванын болуп алганнар. Ол болза кыжаа ажил-агым ажилдакчынын хуулине белек бо-лур.

Сигенни доосса-даа...

Келер кышка септе белеткэр-ниң планын өвүр районун ажил-агымчылери куушсаң. Белеткерткен элбек септеги кышталарга сөөртүр ажил ам киди чоруп турар.

Ыччалаа-даа септе планы ам-даа куушсаң. Кууруушкын чайгы ажаалдамын багы чорут-канында, ол үндөп кууруушкын чорутуу хууш болган. Чы-жааларга, «Торгалы» колхоз өртөн чылым бир гектар куу-руушкын 300—350 центнер поган массаны алган болза, ам чүтө 121 центнери ап турар. «Комму-низмге орк» колхозта мындай чөгөчиг, гадан 30-не центнер. Ыдыр кууу көргүзү ажил-агымчылери удуруткучуларын дүв-реттесе аражак.

Т. КУУЛАР.

Саваң бөлөр звено

Чоон-Хемчик районун «Тыва» союзтунун Хойдөргей салгы-нын ажилчыларын септе кезип белеткэр ажилды органи-зациялап чоруткан, дужу ажаалдамын тү-дүктөй бээр биле, саван бөлүп сараттаарымыс кижизиникин сала берген. Салгынын удуруткучу, партия организациясы саван бө-лөр звенону тургускан, оон уду-руткучуна Монгуш Бичеэни то-муулаан.

Звенода үш трактор, 20 ажил-чин быжыгатылган. Саван бо-луп сараттаар херектесдер бу-руп бар, бо хуулиге чедир 200 тонна саванын болуп сараттаан, 10 саратты кыжаалан алган. Звенонун кижизиникин ажилын угуруушсаң.

Дужуу ажаап апкан чери-лерин саванын удуруткучу, хоорудуу ажилды келген-биле салгыра чыгааша, партия ажилда-гама база шуудан турар.

О. КАВАА.

БЕЛЕТКЕЛ ЧОРУП ТУРАР

Бай-Тайга районун «Кара-Хөл» колхозун баштаар чери, партия организациясы, Кара-Хөл көдө Со-вет нитинин малын быжыг чен-суурну тургузар, малдын кышкы өдөк-конжанын чымылап белеткэр талазы-биле бо чылын организастыг кемчегерин ап чоруткан.

Артедий девицкынни хар ууш-дур, малга хей чен, чымык кыжа-хораа негеттенир. Моон мурунда чылдарда мал чени өвөш белеткети-нип, бергелешкенин таваржып, малдын хормачы хей, продукттуу чоруп чымыс болуп келген. Колхоз-тун ажил-ишчилери мурунда болу-лап турган чептестерден түңнели кылмын, мал ченин белеткенин талазы-биле бо чылын улу ажилды кылган.

Ажил-агымчылери ажилдап чер-лерин ош-сиген эки үнер болза-да, бодун ченин хей-биле белет-кэр соруга салгаш, бо чылын 200 гектар ченин аштап сугтаргаш, эки унушту алган. Колхозтун белеткэр-сигени 740 тонна турган болза, план

1225 тонна кылдыр куушсаң. Ам кышталарда 150 тонна септеги чедир сараттаан. Кышталарга септе сөөртүгөзүнде 2 трактор док-таамал быжыгатылган.

Фермаларын, бригадаларын кол-лективтер мал ченин белеткени-ге, кыжааларын септе чымыла-рыны кижизиникин салган. Эш Ва-лей бригадирден хойжу бригаданын малчыларын 178 тонна, эш Х. Дой-ну ууруула сүт-бараан фермазын-нын коллектив 175 тонна, Дашты-Хөлде сарлык фермазынын саван-чылар, кадарчылар 170 тонна сеп-те ажил-ишчилери мурунда болу-лап турган чептестерден түңнели кылмын, мал ченин белеткенин талазы-биле бо чылын улу ажилды кылган.

Ажил-агымчылери ажилдап чер-лерин ош-сиген эки үнер болза-да, бодун ченин хей-биле белет-кэр соруга салгаш, бо чылын 200 гектар ченин аштап сугтаргаш, эки унушту алган. Колхозтун белеткэр-сигени 740 тонна турган болза, план

ганизастаттыган. Бо ажилдарын коммунистер аштар Албан биле Хей-мур-оол удурткан ийи тудугу эвено чорудуп турар. Малчыларын 21 бажынын ажилгалга кириген. Кол-хоз баштаар чери 8 чаа агуч мал-чынарга дерип берген. Малчынар-нын экижидеринге агити стол, сандай-ларын, шафтарын артында чыга-ныла мастерскаян будурп турар. Кышталарын 98 кыжааларын 65-жи ам септеткенер болгаш 2500 баш улу, биче мал кирер чаа кы-жааларын тууш, ажилгалга кириген.

Кышталашкында белеткел ажилын октибрың 10-да бүрүн доозар соруганын кара-халчудер салып алган ажилдап турар. Нитинин ма-лын чымык болгаш тоду кышталаш-кында биле хандырар беш чылды баштайгы чылын күш-ажылды чедикчинер-биле удуэр, ийги чы-лын эки белеткел-биле утукур дээр-ин «Кара-Хөл» колхозтун ажил-ишчилери эки билип туралар.

А. АДЫГАЙ.

Хүлээлгезин куушсаң

Чоон-Хемчик районун Ленин аг-тыг көдө ажил-агымчылери ажил-агымчылери доонга Бопла-малдын баш санын өстүрер, ош про-дуктуу бидер талазы-биле ал-ган хүлээлгелерин куушсаң турар. Комсомолчу кадарчынын бо чылын

түңнели өөрчүтү. Төрүр чус баш хойга онааштыр бо чылын 100 хура-ганы өстүрүп, бир хойдан на 2,1 гек-тукту кыргып алган, хонун чайгы олардамышкын эки органи-зация. Оон хонун дентидеи дыка эки.

Анык малтын муракчыларын дужуулап өөрчөп, мал ажилы-нын тускай эртемчилерин арга-суменин угурууш ап турар. Мал чени белеткериңе ол база идекпей-лит киришкен.

М. ДАШ-ООЛ.

Коммунистерниң идепкейи

Партия эки организацияларын өтөт-сонгулалды хуралдарын Бай-Тайга районда доостур чокуулаан. Ол хуралдар аны-бүрү коллектив-терде партия ажилын дужула-гы байдал, партия-организастыг болгаш политикти ажилдаанын чептестерин илердеп, моон сонгаар-гы чорудар ажилдарын практиктик соругаларын тодарзын турар. Бу-гү-ле саван-шүгүмчүлдер болгаш хуралдарын шийилдерин СЭКП-нин XXIII съездинин шийилдеринге, чаа беш чыл планынч сор-угаларында дужуу турар. Партия хуралдары ажил-агым, кууштура тур-туушкунула, ажилч чоннарнын коммунист кижизиникин чедикчинерин демгелештирер, кол кижизиникин чептестер-биле дем-селче, шийилдериникин турар ай-тырларга утулган.

Район төвүнүн коллективтеринде, совхоз, колхозтарын бригадаларында болгаш фермаларында, школарда парторганизацияларын, партбю-дуктерин өтөт-сонгулалды хуралдары бургуу-биле болуп эрткилген. Район-нун кижизиникин, Кызыл-Дар, Бай-Тал школарын партия эге организацияларын өтөт-сонгула-ды хуралдарына коммунистер бур-гун-биле киришкен болгаш оларын алдан-чеден хууу саван-шүгүмчү-лөд кылмын, чүтө чыгааша.

Чептестерге иштер чок болуп ду-гайында Устав сугаар эргелерин коммунистер чеп бургуе ажилдап тур-ар болгаш ол чептестерин моон сонгаар чылдарында боттары идеп-кейлиг киришкен хуулаан турар.

Кызыл-Дар школарында коммуни-стер «Билиг» нитилин эге бол-гаш район организацияларын ажилын чептестер шийишкын шү-гүмчүлөс. СЭКП агитация ам-лаа кошкан. СЭКП райкомунун пропаган-да болгаш агитация кылган ол чеп-тестерин чылдары талазы-биле чеп-тес ажилдап турар дээрин комму-нистер шүгүмчүлөс турган.

Районун кижизиникин эмгелгенин ажилында чептестер бар. Эмгелге черинин кышка белеткел багай. От-тулар ышты ам-лаа сөөртүп ал-баан. Аппарат кадрлар-биле ажил экижидер турар. Эрткен чылын тургустууга политшкола түнөп чок ажилдаан. Коллективте парторгана-зациянын ролон кадарерин мында коммунистерниң негенин чепте чөп-түт.

Райпо коллективинде кижизини-ге ажилын чончут кууу деңгелдеп деп партия хуралы саван. Маааа кыска агитация оша дегергеней турар ужурау. Салгы ажилдакчыларын өртүзүг социалист чарышты эки организациялар херек. Бо дугайында райоонун баштаар чери-да, партия организациянын-даа бир демей сагыш салырын коммунистер чөптү-биле саванлаан. Олар коллективте хей-ниниң организацияларынга даялмы ажилдап туралар. Аш-чегме чоңуун херекселен хандырар тала-зы-биле ажилды экижидерин райо-нун удуруткучуларын хуула не-гез.

Бай-Тал ортукма школарынын комму-нистерин хуралында чидиг шү-гүмчүлөс болган. Уа школанын директор турган коммунист Д. Алыг-оол ол хуулааган багай куу-сепин, школага өөрдилге кижизин-дигелгел ажилды чымыс деңгелге тургускан дээрин саван бергенер шүгүмчүлөс. Маааа башкалар тур-ган Х. Таварыштай, Д. Диртык ту-гучу арагалып, чурум үрөп тургаш, ажилынан үндүткенер. Школа-нын партия организациянын, оон се-кретары турган Сат Шанмы мынд чептестерге өтөткен турган.

Парторганизацияларын чаа со-гуктуулаан бюралар, секретарлары ол бүгү болгаш өске-даа чептестерин чылдарынын кемчегерин ап тур-ар. Ам колхозтарын болгаш «Тра-ди» союзтун партия организация-ларын партбюроларын ком-теттерге өтөткөр болгаш соң-гудаларын болгулаар. Ол бүгү ху-ралдар коммунистерин күш-ажыл-чы болгаш политикти идекпейин улам-на күштелдирер.

И. СУГЛАЙ-ООЛ,
СЭКП-нин Бай-Тайга райкомунун партия-организастыг ажилдар киданын инструктору.

Кыжын бергедээшкенин турбазын дээш

Муракчыларны — партияга

«Тыва даг-дугу» комби-наттын паркомо ажилчылар-нын, инженер-техниктиг ажилдакчыларын иштинде хей-нииникин ажилында идепкейлиг кирип турар күш-ажылдын муракчылар-ын партия кижигүнүнү кандидатында болгаш чин-гизинге хуулап алган. «Ты-ва даг-дугу» тудуг эргеле-линин № 3 тудуг уагостогун-ду даш салгычсыз Күжү-гет Алдын-оол, Сибирь электромонгаж уагостогун монтерү Борис Ровнов, ком-бинаттын чуртгалга-комму-нал эргелеринин инженерин Варварин Кучер олар пар-тия кижигүнүгө кандидат болганнар.

Оон-биле кады орук ту-дунун электростанциянын машинизин Анатолий Иг-натенко, септелге мастер-скаязынын начальниги Ни-колай Кокаев кижигүнө кириген. Партиянын кижигүнө болгаш кандидата киригенер хей-нииникин хер-рээ дээр эки ажилдарын хуулаан.

Удаас бистин улуз Төрөн чуртувустун бүтү-ле хоорай, сууларын байрлалдык кымыл тургуну шыга бээр — совет улус Октябрың 49 чыл болуп оон байрлар. Ол улуз байрларын күш-ажылды чедикчинер-биле дегелдирер бистин ажилын чоңу-настуу чагай чыгааша апарган. Байрларга тускааткан белик кедүрүшкүнү чарыш бистин республиканын улетпур будургу-зугеринде, тууш болгаш тран-спорт организацияларын база калбарган. Октябрын күш-ажылды элелгени киришкен кыл-гырган социалист чарыштын элекчилери «Тыва даг-дугу» комбинат, № 2 автожыл-агым, көжүп чоруту № 463 мехколонна болган. Элекчилерин уулерин дыка хей будургузуге, тууш болгаш автотранспорт органи-зацияларын элелер, бедикте соци-алист хуулаагелерин алгалаан.

Социалист чарыштарын не-гелдеринин аразында будургу-зугерин кышка белеткенин бү-рүн доозары кол чери ээлеп ту-рар. Мынд болбас аражак: ыш-кын үеде будургуе бурзуш со-сала чок ажилдар дээр соок келгелге септелген, өдө тургу-зуланы доозары — бүгү коллек-тивтерин кол соругаларын ба-зырар ол.

Бо талазы-биле чай эгезинден алаан кемчегерин ап чоруда бер-ген черлер бисте бар. Республика

наймысалынын будургузуге-ринин аразында кышка белеткелди М. Раскова атыг даярында ко-бинатында эрте болгаш чедик-чиник чорутуп эгелген. Чамдык ажилдар бо будургузуге шаг-ла белеп апарган. Чоок, одалга системасын чүтө соок каарын ту-нап турар. Коммунист күш-ажыл будургузуге—республика типографиясында партия, проф-союз организацияларын будургу-зугерин кышка белеткенин ботта-рынын хайгааралыга алганнар. Мында септелге болгаш чаартылга база өске-даа белеткел ажилдары доостур чыгаан.

Партия, профсоюз органи-зацияларын администраторлар-биле калы баш ууру-ла, кышкы бай-далга будургузуге ажилдарын таарымчалык байдалды тур-гузууларын планын тургузуу алыр ужурау. Ажилды мынар тур-гускан будургузуге черлеринде бо хуулине бенин кышкы байдалга дээр ажилдап киришкен бодур эрга бар. Оларын бирөөнине Ко-ун-Асыны коммунист күш-ажыл коллектив деп бедик ат дээр демгелгел турар чымыла-га күжү-биле ажилдар электр-останцияны хамаарыштыр бол-лур. Бо коллективте партия эки организацияны, дирекция-биле калы кышка белеткел ажилдарын планын тускай хуралга ал-гелде-ле чыгаашап, графикти тургускан. Мынд планын ажил-

дык түңнелинде бо хуулине-ле электростанция соок үеде ажил-дарында барык бурун белеп.

Итиниз-биле республикада бу-дургузугерин кышка белеткени-нин байдалын алгаш көөргө, чедикчинерин кезик-чамдык деп чыгааша апарар. Будургузуге, ту-гал болгаш транспорт ажил-агымчылери соок үеде чүтө план болгаш хуулаагел куушсаң ко-мандас дээр демгелгел шыдаар өвөс, хариш-лаа хей продукттын эки шынарыг кылмы, экономи-тиг илг бериникин күштелдир-дер дээр чүтүлүт ажилдар ар-ганы тургузуп алыр болбай. Мынд турбузе, республиканын улетпур, тудуг, транспорт органи-зацияларында бо айттыр хөлчөк оокчү чоруп турар.

СЭКП-нин Кымыл хооромчо-чокта чаа республика наймыса-лынын будургузуге коллективте-ринде кышка белеткел ажилдарын хыналдазын чоруткан. Чам-дык черлерде бо ажилды эгелеп бедик киришкен болган ол кы-налда илереткен. Республикада будургузуге көргүзүлгө-биле элден чедикчиникин болуп турар будургузуге — Кымылын алгы заводунун удуруткучулар ол ай-тырны күске чедир шуут са-гышмаан, бо хуулиге чедир ында кышкы хууш белеткелдин планы бедик чок. Улуз коллективтер—хлеб, пиво, туушкы заматары, «Тыва тудуг» трезиниң механи-

зация эргелди планнаттыган ажилдарын чүтө бо хуулиде келеш дув-далып куушсаң эгел-ден. Шаа мындыг бажы-далаш чоруткан чүгү будурга! Соок дү-жеринге чедир санын хонуктар артыкше дээр кышка белеткелге сагыш салбайн келген чорук кан-чаа чептес. 1е ажилда-не дээр буу-лаа ажилдар чорук ба-за ажил чок болбай, ышчаар кыл-дылган септелгенин болгаш бе-леткелдин түңнелинде дериглер-ин, механизмерин кыжын катап кымыр, аааа немей чарыгдал ун-дур апарар. Ичингаш аркан уенин хүй, ажилч элелер бур-зуш чоп ажилдаар, баштай улуз хемчээлдеп болгаш эржек чүтүлгө дериглерин, салгыларын септеп, аде тургузуп алмыныч кичи-тей салыр херек.

Сонгаараттынмас мындыг-эве-ноларга будургузугерин одалга системаларын, канализация, меха-низмдерин тургузулгазы, немел-де тудуглар дээр чегелгел ажил-дар хамааржыр. Ол дер деригле-ринин хыналдазын, септелгенин чамдык будургузуге ноябрь 1-ден эгелээр кылдыр сонгааралын, планна алган болгулаар тава-рылгалар бар.

Автожыл-агымчылери кышка белеткелде улетпур будургузуге-леринде мыгалар чүтө колдуун-да чок. Олар база чымылаа сис-темаларын, септелге болгаш тех-никтиг көрүдө черлерин бурун

белеп кылмы алыр ужураулар. Автотранспорт кижилерин ажилдар чери—автомашиналар-нын кышкы үеде оркуну урелишкын чок маңдарын бурун хандырар, оларын техниктиг септелгенин ыш чоругу база чыгааша. Бистин кол аргыжыла-рымыс

ИНТЕРНАЦИОНАЛДЫН АВТОРУ

Эжен Потье — Париж Коммуназын түзүүчү, ийи революцияларга француз аял-чакырынын баррикада-тыг тулауушуну аял-чы кыркычкан. Потье 1816 чылдын октябры 4-те төрүтүнгөн. Оон бээр 150 чыл болган.

Ол бодунун бүгү тур-талгазын аялчын ад-гысын хосталгазын херонге берген. Ол бо-дунун революстур ыр-лары-биле эрл дегейге удур демиселче аялчыннары кудурун келген.

Ол он дөрт харлыг турган-ла, «Хосталга дегерезин!» деп бат-тайгы ырып чогааткан. Оон соонда Потье ба-раан хааржактачмын, пое будукчуу аялчын болуп аялдан турган. «Ырнын аялчын» чикетикт ырларын сестерин чогааткан. Ол ыраарда аялчын чоңарын ар-берге байлаан болуп революстур тутуу аялчыннары.

1848 чылдагы француз революциянын будууруде «Бүгү чүе ыр-биле доостур» деп шоодутуу сестер чорун турда. Эжен Потье «Бүгү чүе ыр-биле дегерезин» деп чалгынын сестер кирген «Улус чон» деп ыры бижээ болган ол революциянын кыркычкан болган.

Франция-Пруссия дайымында чедир, чадит политикагиз кризистит чы-ла—1870 чылга чедир, Эжен Потьедин социалисттер үз-ел-бодуу бижжы-кан. Ол-ла чалын I Интернационалдын француз секциязында ол кирген. Франция-Пруссия дайым эгелер бергенде Потье оске-да француз соци-алисттер-биле кал ол дайында удур демиселче Германиянын соци-алисттерин кыйтырган кыйтыгыга ат салган.

Интернационалдын кижигурун турган Эжен Потье Париж Коммуна-зын идеялык кыркычкан болуп, национал гвардиянын Топ Комите-дин кижигурун сонтукан болган Коммунанын социал-адылдар комитетинде аялдан турган. Ол бодунун революстур ырлар-биле болган бодунун эрес-мадырлыг улегери-биле Парижтин аялчыннары демиселче кудурун турган. Мычтанган Париж Коммуназын шулукчуу деп оон сураа калбарган.

Париж Коммуназы бастырган соонда, 1871 чылдын июльда, «Интерна-ционал» деп олук чок ырын сөзү ол бижээ болган 1887 чылда аялчын композитор Пьер Дегейтер алаа аялга чогааткан. Ол ыры эл-пе баштай. Илдеге аялчыннар хуралында ырып кууектен, а оон соонда ол ыр дегейинч пролетарийлерин гымнаа болу берген.

Эрл дегейинч үнденинче чедир буза шапкан, оон орунга комму-низмин тургулар деп дегей пролетариядын кууек тутуугун илерет-кен «Интернационал» деп мынд переперетей ыр киж төрелгетинч төөгүгүне турбан деп чулаан болур. Эжен Потьедин адым олук чогу, оон аялчын аялчын мурунгу аял-чакырын миде.

1913 чылдын январда аялчын «Правда» солуга «Евгений Потье» деп чүдү «Н. Л.» деп ат-биле үнгөн. Ол чүдү Потьедин мөзөнинде бээр 25 чыл болганынга тураскааткан. Ол чүдүдү автору революциянын баш-чымын В. И. Ленин болганы сөздүк аялчын.

«Коммуна бастыган...» а Потьедин «Интернационал» оон идеяларын бүгү дегейинч переперетей, мычтанган Коммуна ам калжактачкан-даа артык дигит... Потье аялчын чораш олген. Ынчалза-даа хол-биле тууду тургулаан кайгамчыктыг тураскаалды ол артырып каан. Потье болаа ырын дашчытыр эл удуз пропандистерин бирээ болган. Ол боду-нуң баштайгы ырын чогааткан турда аялчын социалисттерин саны хол-ле дөс оон-ондас аялчын турган. Евгений Потьедин төөгүгүт ырын ам он-он миллион пролетарийлер билдир... Улук Ленин билжээ чүд-үдөн одурутар болур.

Бо Ленин сестерин бижөттинген үндөндө соңгаар, ылаалгы Улук Октябрынд соонда Эжен Потьедин чогааткан ыры бүгү дегейинч улам калбаа-биле переперетей. Ам «Интернационал» он-он эрес, а чүе-чүе мил-дон кижилер ырып турар.

1917 чылда «Правда» солуг «Интернационал» деп ыр кылаа тук ып-каш ужуз-дуулаа деп билжээ. Улук Октябрынд тилелгетинч соон-да дегейинч бир дугаар социалисттер чүртүк күрүе гымнаа «Интер-национал» болган. В. И. Лениндин саналы-биле Кремльдин узуз тагы «Интернационал» ырылар кылдыр эл кылган турган.

Аялчын төөгүдө 1921 чылда тымалган улус-демократтыг күрүенин — Тыва Арат Республиканын күрүе гымнин баа-ла, Совет Эвдизиянч улегери-биле, «Интернационал» болуп турганмыс бис баян бис. «Интер-национал» сөзү тыва дылга 1930 чылдарын эгезинде, тыва бияк-тин тургуустанынын оон дарый А. Палымбахтын шуут кыркычкан-биле ошудурунган. «Интернационал» Тыва дылга ошугазын оон соонда тыва шулуучулар козделгетинч-биле саймандайгыткан.

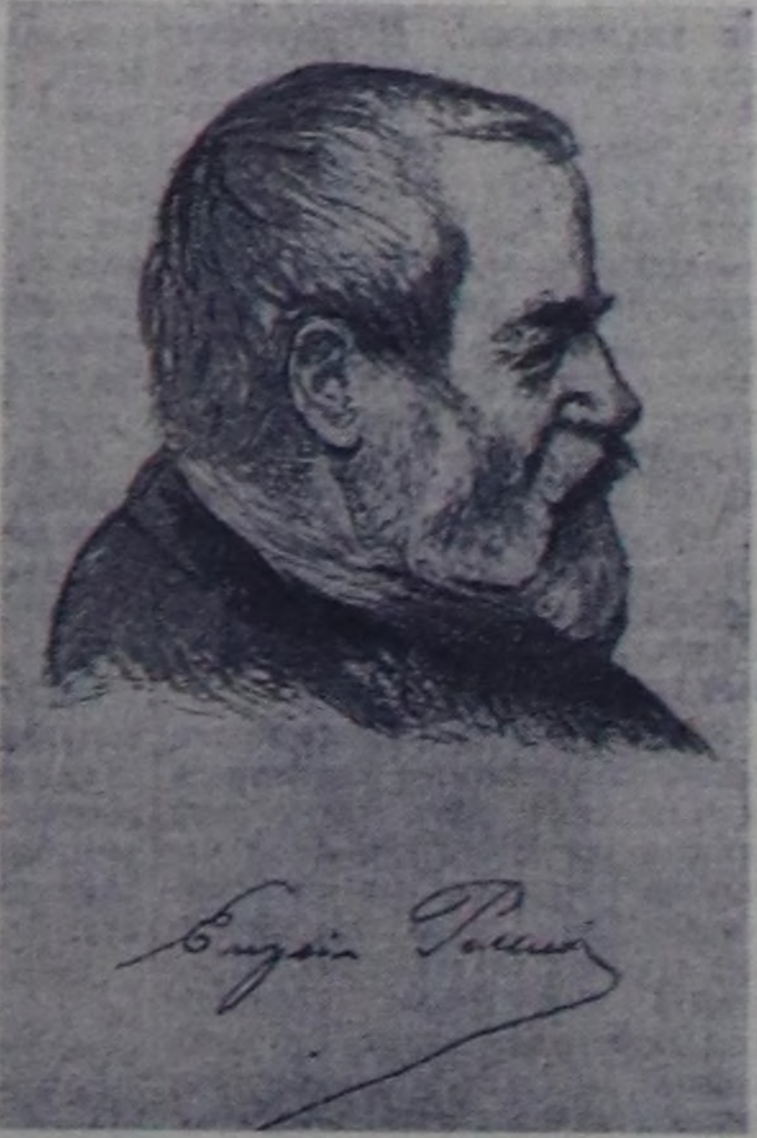
Ынчанган «Интернационал» ырылаш дегейинч улустарынч дылдарынч аразында тыва дыл база дылалып турар. Ырда илерет-тинген идеялар Тыванын чериде боттанган болуш ол ырын хостуг, чорлар үнөр ырып турар.

1944 чылда Совет Эвдизиянч чаз Күрүе гымнаа бодулаанын соонда СЭКП ТК-нын Пасунуун доктаалын баулаар «Интернационал» Лениндин партиянын гымнаа болу берген. Дегейинч пролетария-нын бо дайыны ыры бүгү марксенин-Ленинч партияларын база гым-нин болуп турар.

СЭКП-нин XXIII съездининч хунисинде ол гымнинин улук чаагай аялчын «Ай-10» деп совет станциянч дашчытыр октаргай дегеминден дымаланын бис улук сорул кыркычкан-биле дымнаа бис.

Пролетария улук шулуучу, олук чок «Интернационал» автору Эжен Потье 1887 чылда мөчөн. Парижтин аялчыннары оон комму-нарларынч хоруун орунуктаган.

Эжен Потье дегейинч аялчын чоңарына олук чок тураскаалды—улук гымнин, коммунизмин чырыктык бидинче дарлатканнары кылгырып турар гымнин артырып каан.

Эжен Потье

Франция-Пруссия дайымында чедир, чадит политикагиз кризистит чы-ла—1870 чылга чедир, Эжен Потьедин социалисттер үз-ел-бодуу бижжы-кан. Ол-ла чалын I Интернационалдын француз секциязында ол кирген.

Франция-Пруссия дайым эгелер бергенде Потье оске-да француз соци-алисттер-биле кал ол дайында удур демиселче Германиянын соци-алисттерин кыйтырган кыйтыгыга ат салган.

Интернационалдын кижигурун турган Эжен Потье Париж Коммуна-зын идеялык кыркычкан болуп, национал гвардиянын Топ Комите-дин кижигурун сонтукан болган Коммунанын социал-адылдар комитетинде аялдан турган. Ол бодунун революстур ырлар-биле болган бодунун эрес-мадырлыг улегери-биле Парижтин аялчыннары демиселче кудурун турган. Мычтанган Париж Коммуназын шулукчуу деп оон сураа калбарган.

Париж Коммуназы бастырган соонда, 1871 чылдын июльда, «Интерна-ционал» деп олук чок ырын сөзү ол бижээ болган 1887 чылда аялчын композитор Пьер Дегейтер алаа аялга чогааткан. Ол ыры эл-пе баштай. Илдеге аялчыннар хуралында ырып кууектен, а оон соонда ол ыр дегейинч пролетарийлерин гымнаа болу берген.

Эрл дегейинч үнденинче чедир буза шапкан, оон орунга комму-низмин тургулар деп дегей пролетариядын кууек тутуугун илерет-кен «Интернационал» деп мынд переперетей ыр киж төрелгетинч төөгүгүне турбан деп чулаан болур. Эжен Потьедин адым олук чогу, оон аялчын аялчын мурунгу аял-чакырын миде.

1913 чылдын январда аялчын «Правда» солуга «Евгений Потье» деп чүдү «Н. Л.» деп ат-биле үнгөн. Ол чүдү Потьедин мөзөнинде бээр 25 чыл болганынга тураскааткан. Ол чүдүдү автору революциянын баш-чымын В. И. Ленин болганы сөздүк аялчын.

«Коммуна бастыган...» а Потьедин «Интернационал» оон идеяларын бүгү дегейинч переперетей, мычтанган Коммуна ам калжактачкан-даа артык дигит... Потье аялчын чораш олген. Ынчалза-даа хол-биле тууду тургулаан кайгамчыктыг тураскаалды ол артырып каан. Потье болаа ырын дашчытыр эл удуз пропандистерин бирээ болган. Ол боду-нуң баштайгы ырын чогааткан турда аялчын социалисттерин саны хол-ле дөс оон-ондас аялчын турган. Евгений Потьедин төөгүгүт ырын ам он-он миллион пролетарийлер билдир... Улук Ленин билжээ чүд-үдөн одурутар болур.

Бо Ленин сестерин бижөттинген үндөндө соңгаар, ылаалгы Улук Октябрынд соонда Эжен Потьедин чогааткан ыры бүгү дегейинч улам калбаа-биле переперетей. Ам «Интернационал» он-он эрес, а чүе-чүе мил-дон кижилер ырып турар.

1917 чылда «Правда» солуг «Интернационал» деп ыр кылаа тук ып-каш ужуз-дуулаа деп билжээ. Улук Октябрынд тилелгетинч соон-да дегейинч бир дугаар социалисттер чүртүк күрүе гымнаа «Интер-национал» болган. В. И. Лениндин саналы-биле Кремльдин узуз тагы «Интернационал» ырылар кылдыр эл кылган турган.

Аялчын төөгүдө 1921 чылда тымалган улус-демократтыг күрүенин — Тыва Арат Республиканын күрүе гымнин баа-ла, Совет Эвдизиянч улегери-биле, «Интернационал» болуп турганмыс бис баян бис. «Интер-национал» сөзү тыва дылга 1930 чылдарын эгезинде, тыва бияк-тин тургуустанынын оон дарый А. Палымбахтын шуут кыркычкан-биле ошудурунган. «Интернационал» Тыва дылга ошугазын оон соонда тыва шулуучулар козделгетинч-биле саймандайгыткан.

Ынчанган «Интернационал» ырылаш дегейинч улустарынч дылдарынч аразында тыва дыл база дылалып турар. Ырда илерет-тинген идеялар Тыванын чериде боттанган болуш ол ырын хостуг, чорлар үнөр ырып турар.

1944 чылда Совет Эвдизиянч чаз Күрүе гымнаа бодулаанын соонда СЭКП ТК-нын Пасунуун доктаалын баулаар «Интернационал» Лениндин партиянын гымнаа болу берген. Дегейинч пролетария-нын бо дайыны ыры бүгү марксенин-Ленинч партияларын база гым-нин болуп турар.

СЭКП-нин XXIII съездининч хунисинде ол гымнинин улук чаагай аялчын «Ай-10» деп совет станциянч дашчытыр октаргай дегеминден дымаланын бис улук сорул кыркычкан-биле дымнаа бис.

Пролетария улук шулуучу, олук чок «Интернационал» автору Эжен Потье 1887 чылда мөчөн. Парижтин аялчыннары оон комму-нарларынч хоруун орунуктаган.

Эжен Потье дегейинч аялчын чоңарына олук чок тураскаалды—улук гымнин, коммунизмин чырыктык бидинче дарлатканнары кылгырып турар гымнин артырып каан.

Боскингт ужуушкуннарын үе-чаздын аялчын черинч кы-лаан спутниктин дегейинч эл баштай-ла 1957 чылдын октябры 4-те салып үндүргөн. Оон эгез-деш-ле, совет эртем болуш тех-ника боскингт дегемин шингез-дин алыр талазы-биле улук че-динкининерин чедир алган. 1959 чылда салып үндүргөн совет үш-Лунниктер октаргай салдыстарын чок боскингт шингизилеринч эгезин салган.

Айнык кестур талазын ийи чартык чүс чылдарынч дугу-зунда астрономия талазы-биле бо-лур-чогууру-биле шингизиле, оон кырында бир километренч улук дөмчөдөйт рельефти картага ду-жугуу чураан болгай. Ынчалза-даа Айнык черге кээлбес тала-зы шингизилелерге чажыт болуп артып турган.

Бижн төрелгетин Айнык ол та-лазын «Ай-3» деп автоматтыг совет станциянч тургускан фото-аппараттарынч дуузын-биле чы-дыр үр эвесте көр аргалыг бол-ган. 1959 чылдын октябры айда ол станция Айнык биске кээлбес талазын дегейинч бир-ле дугаар чүрүккэ тырттырган болуш чер-ге дашчытан, алаа үндөйлөш, Айнык кээлбес талазынч ала-зын тургускан.

Ынчалза 1965 чылдын июль айда «Зонд-3» деп автоматтыг станция 1959 чылда Ай кыры-нын чедир тырттыртылган кээ-зон тырттырган. Черге дашчы-кан.

1966 чылдын февраль 3-те «Ай-9» деп станция Айнык кы-рында төөгүдө бир-ле дугаар чы-чак конушкуну кылган. Ол стан-циянын тырттырган бөлүк ту-руктарынын мынары тергип эки болган, оон Ай кырынын 1—2 миллиметр түрүк кесектерин бе-зын биле ал болу болган.

1966 чылдын апрель 3-те са-лып үндүргөн «Ай-10» деп ав-томаттыг станция Айнык эл-пай-тайгы кылымал эленинч апар-ган. Ай чогуунч дегеминде ол станциянын кылган эртем шин-гизилелери Ай дугаарында бистин биялдеринисе дика хей чаз чүд-дерин немээ.

Даштыкы артистер-биле ужуружышкын

Музыкага мыак совет кижилер дегейинч Чайковский атты ийиш конкурзунуң тылскаа Джон Ол-дон-биле ужуражы аргалыг болган. Лондон куртуг талантылыг пианист дымчакчыларын бодуңуң чаа про-грамманы-биле ташкытыр.

— Чайковский атты конкурска бирин черин алганмы соонда улук уран чүүлче деген орук мөңз аялчын—деп, Джон Олдон чула-лаан. Эрл таным өөрүңүң мурун-га улук өөрүшкү-биле ойнап бээр мен, оон-биле кады хол-хей чаа өн-күртерин болур мен.

Чилинч «Лос Кинчрос» деп ин-струментальдык квартетти Совет Эви-дизиянч 12 хоорайларынга ойнаар.

— Бис силеринч куртуңарга бир-ле дугаар келген бис, ыналза-даа совет көрүкчүлөр бедис негелдеш, чылы-мыс-биле хулаа алар чон деп чүеки дымчакчыл бис, ыналганмы силеринч бу-зурелчирин чедип алар дэзэ бүгү-ле чүдүлдерин кылдыр—деп, ол ар-тистер негелдешчир.

Швейцариянч эстрада артистеринч көрүзүлгелери чедипкинине эрлп тур-ар. Олар Москва, Ленинград, Соин, Тбилиси, Бакх хоорайларга ойнап чет-тишкенер. Совет Эвдизиянч улус переперезининч алаан Юлоса-виянч эстрада артистери ССРЭ-нч чеди хоорайларынга ойналар.

Эртен чылын Сопотала (Польша) эртен эстрада ыраажыларынч кон-курзунда салым мөдөйлөш алган Ка-наданч ыраажы Моник Лера Со-вет Эвдизиянч чедип келген болуш бодуңуң көрүзүң эгезең.

Боскингт дегемин шингизиле-риянч программанынч дүштүр 1966 чылдын август 28-те Мос-кванын-биле 00 шак 49 минута турда, Ай чогуунч орбитазынче «Ай-11» деп автоматтыг стан-циянч бугу системаларынч сал-гыны салып үндүргөн. Ол стан-циянын сорулазы болза Ай бо-лаш оон чогуунга чоруткан эртем шингизилелеринч уламчылаары бо-

ол—калыг хулаалгени күсөдип турарынч, азы өскөр чула-лаарга, коррекцияны, термо-ташкыны, азы стабилизацияны кылып турарынч хамааржы.

Башкарылга болуш астрономут уг-шинг системанынч эрелгетинтеринде гирокония болуш баш-карылга приборларынч комплек-спания, станциянын ужуушкунуң узуу (перигей) 205 километр; — Чер кырында эл ырай бээр (апогей) 234 километр; — Экватор дугуна хамаарыш-тыр орбитанын ийленгишкени 52 градус.

Оон соонда аар деңизинч ол спутниктен боскингт ракетта ужуп үнгөн, станцияны Айже узарынын траекториязынча кы-рып каан.

Айже бар чыткан станция Ай-нык кырында чедир 8000 км хире чорда, астрономут уг-шинг системанынч станцияны Айже шуут дөрт кылдыр улашкан. Ук стан-ция чогуу чеге чеге бергенде, микрошмичеликтер ону ээпкен. Тускй система ол угланышкыны бодуңга сактып алган болуш термоаашкынынч эгезин чытган чорда, шмичелик чогуу ула-нышкынынч ээпкен.

Айнык спутниктинч орбита-зынча станциянч шмичеликтеринч термоаашкынынч боттадылар командалы радио каналар чы-чытыр берген. Август 28-те, 00 шак 49 минута турда, автоматтыг станция Айнык спутниктинч ор-битазынч траекториязынча кир-ген, оон параметрлерин мынчыл: — Айнык кырында эл чок эртери—160 километр; — Айнык кырында эл ырай бээр барык 1200 километр хире; — Ай экваторунч дугуна ха-маарыштыр спутниктинч орбита-зынч ийленгишкени 27 градус; — Айнык долганынынч үези барык 3 шак хире.

Аппаратураларынч чогуулаа аялдан турарынч, чогуу режиминч термоаашкынынч система-зынч халдырып турарынч, стан-ция-биле радио харылаалынч таа-рымчалынч Айнык кылымал эленинч-биле эл баштай кылган радио-харылаа херечилең, — Айнык долганынч траекто-риязынч ужуушкунуң траекториязынч «Ай-10» деп стан-циянын орут-биле дика хей дөмчөйлөшкөн. Баштай ракетта-чедир кичкинч дуузын-биле чер чогу-нун орбитазынч черинч кылы-мал, аар деңизинч спутниктинч салып үндүргөн. Оон орбитазынч параметрлери: — Чер кырында эл чок чо-

узарынын траекториязынча кы-рып каан. Айже бар чыткан станция Ай-нык кырында чедир 8000 км хире чорда, астрономут уг-шинг системанынч станцияны Айже шуут дөрт кылдыр улашкан. Ук стан-ция чогуу чеге чеге бергенде, микрошмичеликтер ону ээпкен. Тускй система ол угланышкыны бодуңга сактып алган болуш термоаашкынынч эгезин чытган чорда, шмичелик чогуу ула-нышкынынч ээпкен.

Айнык спутниктинч орбита-зынча станциянч шмичеликтеринч термоаашкынынч боттадылар командалы радио каналар чы-чытыр берген. Август 28-те, 00 шак 49 минута турда, автоматтыг станция Айнык спутниктинч ор-битазынч траекториязынча кир-ген, оон параметрлерин мынчыл: — Айнык кырында эл чок эртери—160 километр; — Айнык кырында эл ырай бээр барык 1200 километр хире; — Ай экваторунч дугуна ха-маарыштыр спутниктинч орбита-зынч ийленгишкени 27 градус; — Айнык долганынынч үези барык 3 шак хире.

Аппаратураларынч чогуулаа аялдан турарынч, чогуу режиминч термоаашкынынч система-зынч халдырып турарынч, стан-ция-биле радио харылаалынч таа-рымчалынч Айнык кылымал эленинч-биле эл баштай кылган радио-харылаа херечилең, — Айнык долганынч траекто-риязынч ужуушкунуң траекториязынч «Ай-10» деп стан-циянын орут-биле дика хей дөмчөйлөшкөн. Баштай ракетта-чедир кичкинч дуузын-биле чер чогу-нун орбитазынч черинч кылы-мал, аар деңизинч спутниктинч салып үндүргөн. Оон орбитазынч параметрлери: — Чер кырында эл чок чо-

узарынын траекториязынча кы-рып каан. Айже бар чыткан станция Ай-нык кырында чедир 8000 км хире чорда, астрономут уг-шинг системанынч станцияны Айже шуут дөрт кылдыр улашкан. Ук стан-ция чогуу чеге чеге бергенде, микрошмичеликтер ону ээпкен. Тускй система ол угланышкыны бодуңга сактып алган болуш термоаашкынынч эгезин чытган чорда, шмичелик чогуу ула-нышкынынч ээпкен.

Айнык спутниктинч орбита-зынча станциянч шмичеликтеринч термоаашкынынч боттадылар командалы радио каналар чы-чытыр берген. Август 28-те, 00 шак 49 минута турда, автоматтыг станция Айнык спутниктинч ор-битазынч траекториязынча кир-ген, оон параметрлерин мынчыл: — Айнык кырында эл чок эртери—160 километр; — Айнык кырында эл ырай бээр барык 1200 километр хире; — Ай экваторунч дугуна ха-маарыштыр спутниктинч орбита-зынч ийленгишкени 27 градус; — Айнык долганынынч үези барык 3 шак хире.

Аппаратураларынч чогуулаа аялдан турарынч, чогуу режиминч термоаашкынынч система-зынч халдырып турарынч, стан-ция-биле радио харылаалынч таа-рымчалынч Айнык кылымал эленинч-биле эл баштай кылган радио-харылаа херечилең, — Айнык долганынч траекто-риязынч ужуушкунуң траекториязынч «Ай-10» деп стан-циянын орут-биле дика хей дөмчөйлөшкөн. Баштай ракетта-чедир кичкинч дуузын-биле чер чогу-нун орбитазынч черинч кылы-мал, аар деңизинч спутниктинч салып үндүргөн. Оон орбитазынч параметрлери: — Чер кырында эл чок чо-

узарынын траекториязынча кы-рып каан. Айже бар чыткан станция Ай-нык кырында чедир 8000 км хире чорда, астрономут уг-шинг системанынч станцияны Айже шуут дөрт кылдыр улашкан. Ук стан-ция чогуу чеге чеге бергенде, микрошмичеликтер ону ээпкен. Тускй система ол угланышкыны бодуңга сактып алган болуш термоаашкынынч эгезин чытган чорда, шмичелик чогуу ула-нышкынынч ээпкен.

Айнык спутниктинч орбита-зынча станциянч шмичеликтеринч термоаашкынынч боттадылар командалы радио каналар чы-чытыр берген. Август 28-те, 00 шак 49 минута турда, автоматтыг станция Айнык спутниктинч ор-битазынч траекториязынча кир-ген, оон параметрлерин мынчыл: — Айнык кырында эл чок эртери—160 километр; — Айнык кырында эл ырай бээр барык 1200 километр хире; — Ай экваторунч дугуна ха-маарыштыр спутниктинч орбита-зынч ийленгишкени 27 градус; — Айнык долганынынч үези барык 3 шак хире.

Аппаратураларынч чогуулаа аялдан турарынч, чогуу режиминч термоаашкынынч система-зынч халдырып турарынч, стан-ция-биле радио харылаалынч таа-рымчалынч Айнык кылымал эленинч-биле эл баштай кылган радио-харылаа херечилең, — Айнык долганынч траекто-риязынч ужуушкунуң траекториязынч «Ай-10» деп стан-циянын орут-биле дика хей дөмчөйлөшкөн. Баштай ракетта-чедир кичкинч дуузын-биле чер чогу-нун орбитазынч черинч кылы-мал, аар деңизинч спутниктинч салып үндүргөн. Оон орбитазынч параметрлери: — Чер кырында эл чок чо-

узарынын траекториязынча кы-рып каан. Айже бар чыткан станция Ай-нык кырында чедир 8000 км хире чорда, астрономут уг-шинг системанынч станцияны Айже шуут дөрт кылдыр улашкан. Ук стан-ция чогуу чеге чеге бергенде, микрошмичеликтер ону ээпкен. Тускй система ол угланышкыны бодуңга сактып алган болуш термоаашкынынч эгезин чытган чорда, шмичелик чогуу ула-нышкынынч ээпкен.

Айнык спутниктинч орбита-зынча станциянч шмичеликтеринч термоаашкынынч боттадылар командалы радио каналар чы-чытыр берген. Август 28-те, 00 шак 49 минута турда, автоматтыг станция Айнык спутниктинч ор-битазынч траекториязынча кир-ген, оон параметрлерин мынчыл: — Айнык кырында эл чок эртери—160 километр; — Айнык кырында эл ырай бээр барык 1200 километр хире; — Ай экваторунч дугуна ха-маарыштыр спутниктинч орбита-зынч ийленгишкени 27 градус; — Айнык долганынынч үези барык 3 шак хире.

Аппаратураларынч чогуулаа аялдан турарынч, чогуу режиминч термоаашкынынч система-зынч халдырып турарынч, стан-ция-биле радио харылаалынч таа-рымчалынч Айнык кылымал эленинч-биле эл баштай кылган радио-харылаа херечилең, — Айнык долганынч траекто-риязынч ужуушкунуң траекториязынч «Ай-10» деп стан-циянын орут-биле дика хей дөмчөйлөшкөн. Баштай ракетта-чедир кичкинч дуузын-биле чер чогу-нун орбитазынч черинч кылы-мал, аар деңизинч спутниктинч салып үндүргөн. Оон орбитазынч параметрлери: — Чер кырында эл чок чо-

узарынын траекториязынча кы-рып каан. Айже бар чыткан станция Ай-нык кырында чедир 8000 км хире чорда, астрономут уг-шинг системанынч станцияны Айже шуут дөрт кылдыр улашкан. Ук стан-ция чогуу чеге чеге бергенде, микрошмичеликтер ону ээпкен. Тускй система ол угланышкыны бодуңга сактып алган болуш термоаашкынынч эгезин чытган чорда, шмичелик чогуу ула-нышкынынч ээпкен.

Айнык спутниктинч орбита-зынча станциянч шмичеликтеринч термоаашкынынч боттадылар командалы радио каналар чы-чытыр берген. Август 28-те, 00 шак 49 минута турда, автоматтыг станция Айнык спутниктинч ор-битазынч траекториязынча кир-ген, оон параметрлерин мынчыл: — Айнык кырында эл чок эртери—160 километр; — Айнык кырында эл ырай бээр барык 1200 километр хире; — Ай экваторунч дугуна ха-маарыштыр спутниктинч орбита-зынч ийленгишкени 27 градус; — Айнык долганынынч үези бары